

ה. בגד שנארג ללא כוונת שמירה, אפילו הוא בטוח עתה שמשעה שנארג ונעשה בר-קבלת-טומאה לא נגעה בו שום טומאה – הרי זה טמא לעושי טהרות, שכן אמרו חכמים: בלבו לשמרו – טהור, אין בלבו לשמרו – טמא.

ו. מבואר בגמרא שכיון שאין אדם משמר מה שביד חברו, אם היו חמריו ופועליו טעונים טהרות, אפילו לא נתעלמו מעיניו – טמאות טמא נגעו בהן, אבל אם טיהר את פועליו – טהורות, ואפילו הפליג מהם, שהרי יכול בכל רגע לבוא פתאום דרך עקלתון הלכך יראים ממנו, אבל אם אמר להם לכו ואני אבוא אחריכם, כיון שנתעלמו עיניו מהם – טהרותיו טמאות, שאין עם הארץ מקפיד על מגע חברו.

א. כתבו התוס': דוקא בפועלים ישראל צריך שיטהרם וגם צריך שיהא יכול לבוא דרך עקלתון, אבל בנכרי די בדרך עקלתון לחוד, כי יודע הנכרי שבעל הבית מקפיד על מגעו ואינו מחזיק עצמו כטהור, ולכך הוא ירא כל שעה שמא יבוא.

ב. הרמב"ם לא הצריך לטהר פועליו ומשמע שנקט שבבא להם דרך עקלתון די. [ונראה שגרס בגמרא 'אלא בבא להם דרך עקלתון'. ובה תודה].

פרק שלישי; דפים כ – כא

כ. א. חומר בקודש מבתרומה – כיצד?
ב. חולין שנעשו על טהרת הקודש – מה דינם לענין אותן מעלות?
ג. עירוב מקוואות בכמה?
א. חומר בקודש מבתרומה; –
שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקודש. [לרבי אילא, מפני שכבדו של כלי חוצץ. ולרבי, גזירה שלא יטביל מחטים וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד].
אחוריים ותוך ובית הצביטה (חלוקים זה מזה לענין שאם נטמא אחד מהם בטומאה דרבנן, לא נטמא השאר) בתרומה אבל לא בקודש.
הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש.
מרש"י משמע לכאורה שהנושא את המדרס הוא אב הטומאה [ולכך כתב שאסור לו ליגע בקודש שהוא נושא], והתוס' תמרו על כך והוכיחו שאינו אב-הטומאה לטמא כלים במגעו.
בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש.
בקודש, מתיר (את הקשרים שבכלים, קודם טבילתם) ומנגב (אם הם רטובים) ומטביל ואח"כ קושר, ובתרומה קושר ואח"כ מטביל.
כלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקודש אבל לא לתרומה.
הרביעי בקודש פסול והשלישי בתרומה.
בתרומה, נטמאת אחת מידי – חברתה טהורה, ובקודש מטביל שתיהן, שהיד מטמא את חברתה בקודש אבל לא בתרומה.
אוכלים אכלים נגובים בידיים מסואבות בתרומה אבל לא בקודש. (יתבאר להלן).
האונן ומחוסר כפורים צריכים טבילה לקודש, אבל לא לתרומה (שאינן איסור לאונן ולמחוסר כבתרומה כלל).

- א. התוס' הוכיחו שאונן ומחוסר כפורים אוכלים בקדשים מיד לאחר טבילתם ואינם טעונים הערב שמש (וכ"ד רש"י). והוא הדין לשאר טומאות דרבנן, אינן צריכות הערב שמש מלבד במקומות מסוימים שהחמירו, כגון ברוקו של עם הארץ או לענין פרה אדומה ועוד. ויש סוברים שגם שאר טומאות דרבנן צריכות הערב שמש (עפ"י הר"א אלהן. וע"ע ר"ש טהרות א, ג; פרה יא, ה; רמב"ם הל' אבות הטומאות ט, א; י, ב משכב ומושב יא, יא; תורי"ד כג. שו"ת אבני מלואים סוס"י ז).
- ב. אין האונן אוכל בקדשים עד שתעבור אנינותו ויטבול, אבל בזמן האנינות, אפילו טבל וכיוון לכו להישמר מכל דבר הפוסלו ולא הסיח דעת – אנינותו חוזרת עליו ופסלוהו חכמים לאכול קודש עד שתעבור אנינותו ויטבול (עפ"י חוון איש קדשים עמ' 296).
- ג. לא מצינו טבילה למחוסר כפורים אלא משום טומאה, אבל הגר אעפ"י שהוא מחוסר כפרה, לאחר הבאת קרבנותיו אוכל בקדשים ללא טבילה (עפ"י תוס'). וכן ערל שמל, נקטו התוס' (בפסחים צב ובתוס' רשב"א) שאין צריך טבילה. ויש שכתבו שצריך טבילה, ושמה אף לתרומה (ע' במפרשים בפסחים שם ובמנחת חינוך רפב, טז).
- דין האונן ומחוסר כפורים בנגיעה בקדשים, בעבודתם ובחלוקתם – נתבאר בזבחים צח-צט.

מעלות הללו מדרבנן הם, מלבד רביעי בקודש. וצירוף כלי – מחלוקת אמוראים (תוס') כאן ולהלן ובפסחים יח). והרמב"ם (אבות הטומאות יב) פסק שצירוף כלי ורביעי בקודש מדבריהם. וכן לדעת רש"י (בפסחים יט. ולהלן כד.) ישנם תנאים הסוברים שאין רביעי בקודש מהתורה.

ישנן מעלות נוספות בקודש שלא שנינו במשנתנו:

נוטלים לידים לתרומה. ולקודש מטבילים;

טבל והחזיק לתרומה לא החזיק לקודש;

'מעט לעת' שבנדה (שמטמאה למפרע) – בקודש ולא בתרומה. צמיד פתיל – מציל בתרומה ולא בקודש (עתוס' כאן ולהלן כה). יש מצדדים שדין זה מהתורה (ע' טורי אבן; שו"ת שואל ומשיב קמא ח"ג מג) ויש אומרים שאינו אלא מדרבנן [ודלא כחטאת] (ע' ח"ב ז, ט);

הקודש אינו צריך הכשר לקבל טומאה על ידי משקין, שחיבת הקודש מכשרת, משא"כ בתרומה.

כל הפוסל את התרומה מטמא ידים להיות שניות – לקודש, אך לא לתרומה [מלבד ספר, שמטמא את הידים לפסול את התרומה] (עפ"י תוס' להלן כד:).
ע"ע בחולין לד.

ב. אמר רבי חנינא בר פפא: עשר מעלות שנו כאן [הטבלת כלי בתוך כלי והתרת הקשרים החשיבם כאחת, ששניהם משום חציצה – כרבי אילא]; חמש ראשונות שיש בהם דררא (= שייכות, חשש) לטומאה ממש – קיימות גם בחולין שנעשו על טהרת הקודש. אחרונות – לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש.

- א. אף אם ננקוט בעלמא חולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמו, יתכן שהחמירו בהם כלפי אותן מעלות להיות כקודש (עפ"י תוס'. וע' חזו"א טבול יום ב, ב טהרות ב, ג-ח). ולמאן דאמר כקודש דמי, נראה שיש בהם כל מעלות הקודש (ע' חוון איש טהרות ב, ח עפ"י הראשונים, וע"ש א, טז).
- ב. התוס' נקטו שגם לדעת האומר (להלן כג) צירוף כלי דאורייתא, אין דין צירוף-כלי בחולין שנעשו על טהרת הקודש. וכן רביעי בקודש, אעפ"י שפסול מדאורייתא אינו בחולין שנעשו

עטה"ק. אבל הרי"ד סובר (בתוספותיו להלן כד.) שלדעת האומר צירוף-כלי דאורייתא ולמ"ד רביעי בקודש דאורייתא – יש צירוף-כלי ודין רביעי בחולין שנעשו עטה"ק.

ג. עירוב מקוואות כשופרת הנוד, כעוביה וכחללה, שהן שתי אצבעות חוזרות למקומן (= שאדם יכול לגלגלן בתוך חלל הקנה שנותנים בפי הנוד) – שאם יש מקוה חסרה בצד מקוה מלאה וצינור בשיעור זה פתוח ביניהן, הרי הן כמקוה אחת וטובלים בהם. [ולבית שמאי אין עירוב עד שתיפחת ברובה, המקוה החסרה לשלמה. ע' מקואות ד,ה; יבמות טו.].

התוס' הקשו מכמה מקומות וכתבו לישב בכמה אופנים; רבנו תם אמר ששיעור שופרת הנוד אמור רק בחלל הנקב אבל המים שבמקום הנקב, די בכך שיש בהם טופח על מנת להטפיה לערב המקוואות.

ור"י הקשה על כך ומצריך גם במים המחברים כשיעור רוחב שופרת הנוד [מלבד במקום מדרון שלר' יהודה די בפחות מכן משום 'גוד אחית'. ויתכן שאף במקום ישר מועיל לרבי יהודה בטופח ע"מ להטפיה. אבל חכמים חולקים]. ודוקא לענין מקוואות אבל לענין השקת מים טמאים לטהרם אין צריך כשופרת הנוד [אף לא בנקב עצמו. ע' דבר אברהם ח"ב טו,ב; דובב מישרים ח"א נב. ויש חולקים – ע' טורי אבן].

אפשרות שלישית כתבו התוס': אם בין המקוואות מפסיק כותל, צריך שיהא בו נקב ברוחב שופרת הנוד [גם במים עצמם]. אין שם כותל אלא קרקע שוה – די בחיבור של טופח על מנת להטפיה. [ויש מצריכים מים כקליפת השום. עפ"י רמב"ם סמ"ג רמ"ה – מובא בשו"ת הריב"ש רצב]; חיבור שמעל גבי כותל – שיעורו במים כקליפת השום על רוחב שופרת הנוד.

דף כב

כא. א. האם ובאלו אופנים מותר להטביל כלי בתוך כלי?

ב. מקוה שחילקו בסל וגרגותני, מה דינו?

א. כאמור לעיל, מטבילים כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקודש. לרבי אילא הטעם הוא משום חשש חציצה, ולרבא משום גזרה שלא יטביל בכלי שאין בפיו כשופרת הנוד. וכבר נחלקו בדבר תנאים בברייתא.

סל וגרגותני (= מין סל גדול) שמילאם כלים והטבילם – לרבי אילא אסור בקודש ולרבא מותר כי פי הסל והגרגותני לעולם רחב ולכן לא גזרו בהם.

היה הכלי החיצון טמא, לרבי אילא אינו נטהר לקודש משום חשש חציצה, ולרבא נטהר, ואפילו הפנימי נטהר גם כשאין בפיו החיצון כשופרת הנוד – מתוך שעולה לו טבילה לכלי החיצון כולו, עולה גם לכלים שבתוכו (עפ"י תוס' ורמב"ם).

א. מהרש"א פירש בדעת רש"י שלקודש אסור להטביל כלי בתוך כלי אפילו החיצון טמא, ורק לתרומה מותר כשהחיצון טמא אפילו בין בפיו כשופרת הנוד.

ב. התוס' דייקו מלשון הגמרא שאף בדיעבד הטביל כלי בתוך כלי לא עלתה טבילה לקודש, והקשו על כך.

ג. מפשטות דברי הרמב"ם (אבות הטומאה יב,א; מקואות ג,כו) נראה שאף על פי שפסק כרבא, סובר שאין חילוק בין שאר כלים לסל וגרגותני. (והרש"ש כתב שגרסתו נגמרא הפוכה. וכדבר אברהם ח"א